

QUI VA DIR SEQUERA?

La primavera de 2008 ha estat una benedicció. En teoria, ha estat una primavera modèlica, de llibre, de les que encaixen en l'arquetip popular sobre l'estació: plujosa i amb els camps verds pertot arreu. Però si fem un ullada als arxius climatològics comprovarem que de primaveres com la d'enguany se'n compten molt poques des que van començar les observacions meteorològiques sistemàtiques fa més d'un segle i mig. I, curiosament, en aquesta primera dècada del segle XXI n'hem tingut unes quantes, ja que en algunes zones de l'àrea mediterrània les primaveres del 2002 i 2004 també van ser molt plujoses, encara que en aquells casos el comportament va ser més tempestuós, mentre que el 2008 un dels factors especialment positius ha estat la combinació de regularitat, moderació i distribució generalitzada de les precipitacions, car les aportacions de pluja han beneficiat per igual la major part d'Espanya, des de l'interior, on se situen les capçaleres de molts rius que abasteixen les conques hidrogràfiques més deficitàries, fins a les zones de conreu pròximes a la costa. Fins i tot la situació *in extremis* que afectava Catalunya i altres punts del quadrant nord-est peninsular s'ha salvat, almenys momentàniament.

Diuen els bons consellers que les decisions sàvies cal prendre-les en situacions de calma, no en els pitjors moments. Per això, aquesta treva climàtica propiciada per una primavera que, segurament, no es mereix aquesta societat de consum desmesurat potser serà un bon moment per a plantejar una reflexió sobre l'aigua i els recursos hídrics a Espanya. Abans que començara a ploure amb generositat a l'abril i maig, la paraula *sequera* es va escoltar fins a la sacietat, i la icona o recurs mediàtic més utilitzat van ser les imatges d'alguns embassaments en què eren perfectament visibles els campanars de les esglésies d'antics pobles submergits. La conclusió semblava molt senzilla: si s'hi veu el campanar és perquè ha abaixat el nivell de l'aigua extraordinàriament, la qual cosa equival a una sequera gravíssima. Però és necessari aclarir conceptes: climatològicament, la sequera s'entén com un dèficit de precipitacions en una àmplia regió –no en un lloc concret– durant un llarg període de temps, diuem que un mínim d'un any. Però això no es comprova amb el nivell dels embassaments, sinó amb els registres

de precipitació (pluja i neu). Lamentablement, el nivell dels pantans no depèn exclusivament del que plou, sinó que, en realitat, descendeix molt més a causa del que consumim aigües avall. Encara que es produeixi un màxim pluviomètric secular, si malgastem l'aigua en obrir les aixetes, els embassaments continuaran baixant de nivell. Per això no ens hem d'enganyar: aquesta visió un tant dantesca de pantans quasi buits i coronats per la silueta dels antics campanars no és deguda a la falta de pluges ni al canvi climàtic –almenys no sols a ells–, sinó que està clarament determinada per una gestió discutible de l'aigua i un augment indiscutible del consum que se'n fa, tot això de manera generalitzada.

I en aquest punt és necessari recordar que, en contra del que pensa la majoria de la gent, l'últim mig segle no ha estat especialment sec, ni en el conjunt d'Espanya ni en la conca mediterrània. Almenys no en comparació amb els episodis de sequera, molt més prolongats i severos, que van ocórrer a final del segle XIX i durant la primera meitat del XX. Aquesta dada està acreditada per a àmplies zones de l'Espanya mediterrània per diverses anàlisis, entre elles la de José Ángel Núñez, de l'Agència Estatal de Meteorologia (Aemet), que recull el seu llibre *Climatología de la ciudad de Valencia*. En les èpoques al·ludides, els registres indiquen que va haver-hi sequeres periòdiques de cinc anys de durada que no han tornat a repetir-se en l'últim mig segle, la qual cosa no és obstacle perquè sí que hi haja hagut períodes de sequera notables, com els de finals dels setanta i mitjan dels noranta. En aquest últim cas, no obstant això, es va fer evident que una part del problema es devia ja a l'augment de la població i del consum.

No podem oblidar tampoc que la major part dels estudis climatològics acrediten que, en una anàlisi de conjunt, plou el mateix en l'Espanya d'avui que en la de fa un segle, encara que hi ha zones del sud en què el balanç ha descendit localment. El règim pluviomètric no ha canviat de manera substancial a pesar que sí que hàgem tingut un escalfament a escala planetària del qual també participa el clima d'Espanya. Però aquesta absència de canvis significatius en l'evolució històrica de les precipitacions és un fenomen que està ací, en els registres climatològics, tal com reconeixen especialistes de la talla de Javier Martín Vide, de la Universitat de Barcelona.

«EL NIVELL DELS PANTANS NO DEPÈN EXCLUSIVAMENT DEL QUE PLOU, SINÓ QUE, EN REALITAT, DESCENDEIX MOLT MÉS A CAUSA DEL QUE CONSUMIM AIGÜES AVALL»

Núvols de tempesta sobre el Maestrat en la passada primavera, amb la Serra Colomera (Terol) en primer terme.

«EN CONTRA DEL QUE PENSA LA MAJORIA, L'ÚLTIM MIG SEGLE NO HA ESTAT ESPECIALMENT SEC, NI EN EL CONJUNT D'ESPANYA NI EN LA CONCA MEDITERRÀNIA»

La sobrepoblació del litoral mediterrani i les urbanitzacions turístiques han augmentat la demanda d'aigua. En la foto, vista general de Calp (Alacant) i el Penyal d'Ifac.

Ano	Caracter	Ano	Caracter	Ano	Caracter	Ano	Caracter
1860	Normal	1861	Normal	1862	Normal	1863	Normal
1864	Normal	1865	Normal	1866	Normal	1867	Normal
1868	Normal	1869	Normal	1870	Normal	1871	Normal
1872	Normal	1873	Normal	1874	Normal	1875	Normal
1876	Normal	1877	Normal	1878	Normal	1879	Normal
1880	Normal	1881	Normal	1882	Normal	1883	Normal
1884	Normal	1885	Normal	1886	Normal	1887	Normal
1888	Normal	1889	Normal	1890	Normal	1891	Normal
1892	Normal	1893	Normal	1894	Normal	1895	Normal
1896	Normal	1897	Normal	1898	Normal	1899	Normal
1900	Normal	1901	Normal	1902	Normal	1903	Normal
1904	Normal	1905	Normal	1906	Normal	1907	Normal
1908	Normal	1909	Normal	1910	Normal	1911	Normal
1912	Normal	1913	Normal	1914	Normal	1915	Normal
1916	Normal	1917	Normal	1918	Normal	1919	Normal
1920	Normal	1921	Normal	1922	Normal	1923	Normal
1924	Normal	1925	Normal	1926	Normal	1927	Normal
1928	Normal	1929	Normal	1930	Normal	1931	Normal
1932	Normal	1933	Normal	1934	Normal	1935	Normal
1936	Normal	1937	Normal	1938	Normal	1939	Normal
1940	Normal	1941	Normal	1942	Normal	1943	Normal
1944	Normal	1945	Normal	1946	Normal	1947	Normal
1948	Normal	1949	Normal	1950	Normal	1951	Normal
1952	Normal	1953	Normal	1954	Normal	1955	Normal
1956	Normal	1957	Normal	1958	Normal	1959	Normal
1960	Normal	1961	Normal	1962	Normal	1963	Normal
1964	Normal	1965	Normal	1966	Normal	1967	Normal
1968	Normal	1969	Normal	1970	Normal	1971	Normal
1972	Normal	1973	Normal	1974	Normal	1975	Normal
1976	Normal	1977	Normal	1978	Normal	1979	Normal
1980	Normal	1981	Normal	1982	Normal	1983	Normal
1984	Normal	1985	Normal	1986	Normal	1987	Normal
1988	Normal	1989	Normal	1990	Normal	1991	Normal
1992	Normal	1993	Normal	1994	Normal	1995	Normal
1996	Normal	1997	Normal	1998	Normal	1999	Normal
2000	Normal	2001	Normal	2002	Normal	2003	Normal
2004	Normal	2005	Normal	2006	Normal	2007	Normal
2008	Normal	2009	Normal	2010	Normal	2011	Normal
2012	Normal	2013	Normal	2014	Normal	2015	Normal
2016	Normal	2017	Normal	2018	Normal	2019	Normal
2020	Normal	2021	Normal	2022	Normal	2023	Normal

Principals períodes de sequera i de grans pluges a València durant l'últim segle i mig, segons un estudi de José Ángel Núñez.

Per tant, encara que sembla un poc contradictori, no ens equivoquem si afirmem que estem de sort, perquè allò que ha succeït en aquestes últimes dècades podia haver estat bastant pitjor si s'haguera donat el supòsit d'un retorn de sequeres com les que es prolongaven durant un lustre sense interrupció. Què hauria ocorregut? O, millor encara, què ocorrerà si es produeix una situació així tenint en compte el nostre nivell de demanda actual i els costums de la societat en relació amb l'aigua?

No s'ha de ser apocalíptic mai, però no deixa de ser cert que la humanitat aprèn a base d'assaig-error. Un exemple dramàtic són desastres naturals –podem anomenar-los realment així?– com el tsunami de desembre del 2004 o l'huracà Katrina, que van obligar a replantejar estratègies per a prevenir tragèdies semblants. Per això, potser, si la sequera que va afectar tot el vessant mediterrani a mitjan dècada dels noranta haguera assolit la magnitud de la que es va produir a final del segle XIX –anomenada «la seca»–, no resulta difícil imaginar el desastre. I igualment podem preguntar-nos el mateix en relació amb la situació dels últims mesos: si en compte d'haver-nos obsequiat el destí amb la primavera més plujosa en bastants dècades ens haguera portat el principi d'una «seca» com la de les acaballes del XIX, què hauria passat? Sens dubte, un desastre total, però tal vegada gràcies a aquest mateix col·lapse ja hauríem modificat molts dels nostres models de conducta i actualment ja tindríem algunes decisions transcendents adoptades per al problema de l'aigua, que no està al cel, sinó a la Terra.

Després d'aquesta primavera de rècords no sabem el que vindrà, però sembla cert que aquelles sequeres d'antany, les que van ser creditors del qualificatiu popular de pertinaces, tornaran tard o d'hora. El clima és variable, però recurrent. Ho sabem perquè moltes de les onades de fred i calor o altres extrems climàtics com les pluges torrencials i els grans temporals de neu són descrites fidelment al llarg de la nostra història, com també les sequeres que en altres èpoques van donar lloc a fams canines.

VICENTE AUPÍ
Levante-EMV